

Stappenplan Veilige Kerk Protestantse Gemeente Noordwijk

In de afgelopen jaren heeft het thema *Veilige Kerk* in de protestantse gemeente Noordwijk meer aandacht gekregen dan eerder het geval was. Niet omdat er aanleiding is om aan te nemen dat zich meer of andersoortige problemen op het gebied van grensoverschrijdend gedrag in ons midden afspelen, maar omdat er een breed maatschappelijk besef is ontstaan dat ongelukken op dit vlak in een klein hoekje zitten en zich juist daar voordoen, waar men er het minst op bedacht is. Sinds schokkende ervaringen naar buiten zijn gebracht vanuit de MeToo beweging en de grootschalige misbruikschandalen in de Rooms Katholieke kerk, zijn we de naïviteit voorbij. We zijn ons ervan bewust dat misbruik en grensoverschrijdend gedrag zich ook bij ons, de Protestantse Gemeente Noordwijk kunnen voordoen en dat goede bestuurlijke interventies helpen om dergelijke situaties te voorkomen. Op 20 maart 2019 heeft daarom in de Ring Katwijk een avond over dit thema plaatsgevonden voor alle 28 gemeenten in dit samenwerkingsverband, ingeleid door mevrouw Lenny van den Brink werkzaam bij het meldpunt SMPR (seksueel misbruik in pastorale relaties) en deskundig op dit terrein. Vervolgens is in de Protestantse Gemeente een commissie aan de slag gegaan die een breed scala met behartenswaardige aanbevelingen heeft gedaan.¹ De tijd lijkt rijp om op grond hiervan op verschillende niveaus een aantal stappen te zetten. Er is een aantal interventies op het niveau van de Algemene Kerkenraad (AK) en een aantal initiatieven vanuit de beide wijkgemeenten Noordwijk en Ichthus nodig.

1. Vertrouwenscommissie onder verantwoordelijkheid van de Algemene Kerkenraad

In een kerk die met recht een veilige kerk genoemd kan worden, heeft de vertrouwenscommissie een spilpositie. Hier kunnen mensen immers terecht met hun ervaringen, kwetsuren of met hun vermoedens.

1.1 Benoeming

Formeel valt de vertrouwenscommissie onder de AK waarin wijkgemeente Ichthus en de Protestantse wijkgemeente Noordwijk zijn vertegenwoordigd. De AK draagt zorg voor de benoeming van de leden van de vertrouwenscommissie en ziet toe op een goede afspiegeling van beide wijkgemeenten. De AK ziet erop toe dat leden van de vertrouwenscommissie beschikken over de kwaliteiten en voldoen aan de voorwaarden voor de benoeming.² Leden van de vertrouwenscommissie worden benoemd voor een termijn van 3 jaar met een mogelijke herbenoeming voor een periode van eveneens 3 jaar.

1.2 Randvoorwaarden

De AK is verantwoordelijk voor de juiste randvoorwaarden waaronder de vertrouwenscommissie kan functioneren: een budget voor scholing en vergoeding van eventuele onkosten. Praktisch gezien, zullen beide wijkgemeenten op eigen wijze invulling geven aan de uitvoering aan de totstandkoming van een veilige kerk. Deze invulling wordt door elke wijkgemeente teruggekoppeld naar de AK.

1.3 Verslaglegging aan de AK

Jaarlijks legt de vertrouwenscommissie mondeling verantwoording af aan de AK. Hierin doet zij verslag van haar werkwijze en functioneren, van het aantal incidenten waarbij zij is betrokken en geeft een weging van de ernst daarvan. De AK zet deze rapportage op haar agenda en nodigt de vertrouwenscommissie hiervoor uit.

¹ Eindrapportage Veilige Kerk, 08-06-2020

² Zie Eindrapportage Veilige Kerk 08-06-2020

2. Raadplegen van de vertrouwenscommissie

Wanneer je als ambtsdrager of gemeentelid hoort van mogelijk misbruik, is het van belang dat er passend wordt gereageerd. Niet overtrokken, maar ook zeker niet te makkelijk. Het horen van misbruik kan op een aantal manieren: je hoort het van de benadeelde, beschuldigde, hun partners of van anderen. Onder ‘horen van anderen’ worden ook geruchten verstaan.³ Voor beide wijkgemeenten is de aanbeveling om in alle gevallen de vertrouwenscommissie te raadplegen. Soms lijken dingen onschuldiger dan ze in de werkelijkheid zijn of omgekeerd en de leden van de vertrouwenscommissie hebben de expertise om hierin een goede afweging te maken. Bij vermoedens of ontdekking van actueel misbruik, moet de vertrouwenscommissie in alle gevallen op de hoogte worden gesteld. In overleg met de commissie worden vervolgstappen gezet. De beide wijkkerkenraden zien erop toe dat ambtsdragers en gemeenteleden op de hoogte zijn van deze aanbevelingen.

2.1 In zeer ernstige gevallen

Wanneer onverhoopt blijkt dat in onze gemeente een misbruikzaak speelt of heeft gespeeld, waarvan melding is gemaakt of zelfs aangifte is gedaan bij politie, ligt de verantwoording voor de juiste behandeling hiervan bij de vertrouwenscommissie.

Doen geruchten de ronde en ligt de zaak op straat, mogelijk ook bij de pers, dan is het van belang dat de voorzitter(s) van betreffende wijkgemeente(n) en de voorzitter van de AK zo spoedig mogelijk op de hoogte worden gesteld en vervolgens zorgvuldig handelen naar alle partijen volgens het protocol voor gemeenten die geconfronteerd worden met (seksueel) misbruik in pastorale en gezag relaties.⁴ De vertrouwenscommissie heeft in dit proces een zwaarwegende adviserende stem en moet gekend en geraadpleegd worden in alle protocollaire stappen. Het is van belang dat de voorzitter van de AK in actuele gevallen een communicatieadviseur vertrouwelijk kan consulteren. De protestantse kerk Noordwijk adviseert om bij vragen van de media in het kader van veilige gemeente contact op te nemen met de persvoorlichters van de landelijke Protestantse kerk (E: info@protestantsekerk.nl; T: (030) 880 1880. Bij wisseling van het voorzitterschap van de AK, neemt de nieuwe voorzitter contact op met de PKN-adviseur om zich te laten voorlichten.

³ https://smpr.nl/application/files/5915/8566/5858/veg_protocol_2016.pdf

⁴ https://smpr.nl/application/files/5915/8566/5858/veg_protocol_2016.pdf

3. **Veilige kerk onder verantwoordelijkheid van de wijkkerkenraden**

Een veilige kerk is een betrouwbare kerk, een plek waar mensen elkaar respecteren en stimuleren om op hun eigen manier aanwezig te zijn. In een veilige kerk mag je zijn wie je bent en ook je geloof beleven op de manier die bij je past. Soms kan het nodig zijn ook nare en vervelende dingen te bespreken.⁵ Een dergelijk open kerkelijk klimaat kunnen we niet van bovenaf organiseren of afdwingen. Het heeft immers alles te maken met de manier waarop mensen met elkaar omgaan. Ook details in de omgangsvormen doen ertoe.

Dat neemt niet weg dat het nodig is dat we weten wat we wel en niet van elkaar kunnen verwachten. In de kerkgebouwen van de Protestantse wijkgemeente Noordwijk en Protestantse wijkgemeente Ichthus liggen daarom folders en hangen posters in tekst en pictogrammen die aangeven hoe goede en zorgvuldige omgangsvormen eruitzien. Vanuit beide wijkgemeenten wordt daar in de kerkwijzer en in de digitale communicatiekanalen regelmatig aandacht aan besteed. Veel daarvan zullen we als vanzelfsprekend ervaren, maar misschien niet alles.

3.1 **Een veilig klimaat bevorderen**

In een kerk is een veelheid aan vrijwilligers actief. Sommigen zetten af en toe de stoelen klaar, anderen hebben een meer organisatorische, bestuurlijke of pastorale taak. In een veilige kerk hebben allen die een taak in de gemeente vervullen een voorbeeldfunctie en de verantwoordelijkheid om nare situaties te voorkomen. Het is van belang dat men zich daarvan bewust is. Van alle vrijwilligers en professionals wordt daarom gevraagd om kennis te nemen van de gedragsregels en deze te onderschrijven.⁶ De kerkenraden van beide wijkgemeenten stimuleren de verschillende commissies om jaarlijks aan het begin van het seizoen, tijd in te ruimen om hierbij stil te staan. Doel is een groeiende bewustwording rond dit thema.

Een meer ingrijpende maatregel ter bevordering van een veilig klimaat in professionele of vrijwilligersorganisaties is het aanvragen van een Verklaring Omtrent Gedrag (VOG) voor medewerkers. Een VOG is een document waaruit blijkt dat het (justitiële) verleden geen bezwaar vormt voor het vervullen van een specifieke taak of functie in de samenleving. Bij de beoordeling van een VOG-aanvraag kijkt screeningsautoriteit Justis (zie 3.4) of er strafbare feiten op de naam van de medewerker staan die een risico vormen voor de functie of het doel waarvoor de VOG wordt aangevraagd. Sommige strafbare feiten vormen een bezwaar voor de ene baan of stage, maar voor de andere niet. Een snelheidsovertreding kan bijvoorbeeld van belang zijn als een aanvrager taxichauffeur wil worden, maar niet voor de functie van baliemedewerker bij een bank. Is er geen strafblad, of zijn er geen strafbare feiten gepleegd die relevant zijn voor het doel van de aanvraag dan wordt de VOG afgegeven.

3.2 **Voor wie vragen we een VOG in de wijkgemeenten aan?**

Het blijkt dat er in kerkelijke kring sterk verschillende opvattingen leven over de vraag van wie nu precies een VOG wordt gevraagd. De *Eindrapportage Veilige Kerk*⁷ adviseert om in de protestantse gemeente Noordwijk een VOG aan te vragen voor

- Professionals die met kwetsbare doelgroepen werken (predikanten, kerkelijk (mede)werkers voor ouderen en/of jongeren, cantor-organist en koster)
- Personen die verantwoordelijk zijn voor het geld van de kerk
- Vertrouwenspersonen

In vergelijking met en bij nauwkeurige lezing van de website van de PKN en de uitstekend uitgewerkte website van de PKN Amsterdam met betrekking tot het onderwerp *Veilige Kerk* zien we dat de landelijke PKN-vrijwilligers die werken met kwetsbare mensen en

⁵ Zie <https://www.protestantsamsterdam.nl/veilige-kerk/>

⁶ A5 folder Veilige kerk

⁷ Eindrapportage Veilige Kerk, 08-06-2020

leidinggevend toevoegt.⁸ De landelijke PKN laat de meer technisch-administratieve (kerkelijk bureau) en financiële functies buiten beschouwing. De PKN Amsterdam neemt (in overeenstemming met de eindrapportage van onze commissie) deze categorieën echter nadrukkelijk mee en noemt daarbij ook jeugdwilligers en sommige bezoeker(?)werkers.⁹

Alles overwegende zijn de moderamina van de Protestantse Gemeente Noordwijk in overleg met de vertrouwenscommissie uitgekomen bij de volgende doelgroepen voor de VOG.

Het is de ambitie dat met ingang van januari 2022 de scriba van de Protestantse wijkgemeente Noordwijk beschikt over VOG's van alle ambtsdragers (w.o. professionals als predikanten, kerkelijk werker), koster-beheerder, cantororganist, leidinggevende koster, het technisch team, medewerkers van het kerkelijk bureau (eenieder die toegang heeft tot de leden- en financiële administratie) leden van het jeugdplatform en kindernevendienst- en oppasdienstleiding.

Het is de ambitie dat met ingang van januari 2022 de scriba van de wijkgemeente Ichthus beschikt over de VOG's van ambtsdragers (waar onder predikant), alle kerkrentmeesters (niet alleen de ambtsdragers), ledenadministrateur, hoofdkoster, jeugdwerk coördinatoren, oppasleiding, clubleiding, catecheten

VOG's zullen worden aangevraagd voor vrijwilligers vanaf de leeftijd van 12 jaar. Vrijwilligers met een leeftijd van 12-18 jaar dienen toestemming te hebben van hun ouders.

3.3 Aanvragen van VOG's vanuit de AK

Ook is het de bedoeling dat de scriba van de AK in januari 2022 beschikt over de VOG's van vertrouwenspersonen.

3.4 Hoe gaat de VOG-aanpak in zijn werk?

De aanvraag van VOG wordt door de persoon zelf gedaan bij de screeningsautoriteit Justis¹⁰ (onderdeel van het ministerie van Justitie en Veiligheid). Deze wordt aan vrijwilligers kosteloos verstrekt wanneer de betreffende organisatie waar zij zich voor inzetten door de CJIB (uitvoeringsorganisatie die valt onder het ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport) is toegelaten.¹¹ De eerste stap is dus de aanvraag van toelating van de Protestantse gemeente Noordwijk tot de regeling die erin voorziet dat vrijwilligers de VOG gratis kunnen aanvragen (geldigheidsduur gratis VOG aanvraag is 5 jaar) door de scriba van de AK.¹² Deze aanvraag kan ongeveer acht weken in beslag nemen. Vervolgens kunnen de VOG's door de vrijwilligers die bovengenoemde functies bekleden worden aangevraagd. Wel moeten we ons realiseren dat dit uitsluitend online kan en dat dit het een en ander aan digitale vaardigheden vraagt. Wellicht zal voor sommigen op dit gebied wat ondersteuning nodig zijn.

3.5 Geldigheid en beheer

Aangezien de administratie en coördinatie van de VOG's een aanzienlijke taakverzwaring voor de scriba betekent, verdient het aanbeveling om een coördinator Veilige Kerk aan te stellen die toeziet op het aanvragen van de VOG en zo nodig vrijwilligers en professionals daarbij ondersteunt. Hij of zij houdt ook de 'houdbaarheid' van de VOG's in de gaten (geldigheid 5 jaar).

⁸ <https://www.protestantsekerk.nl/nieuws/generale-synode-vog-voortaan-verplicht-voor-ambtsdragers-en-vrijwilligers-in-de-kerk/>

⁹ <https://www.protestantsamsterdam.nl/veilige-kerk/veelgestelde-vragen-vrijwilligers/#VOG>

¹⁰ www.justis.nl

¹¹ www.justis.nl

¹² www.gratisvog.nl

Mocht een beoogd vrijwilliger geen VOG kunnen of willen overleggen dan kan deze functie door hem of haar niet worden bekleed. De voorzitter van de wijkgemeente gaat hierover met deze persoon in gesprek.

4. Verslaglegging aan de kerkenraden van de wijkgemeenten

Het is van belang dat de vertrouwenscommissie voldoende zichtbaar is binnen de wijkgemeenten. Jaarlijks doet de vertrouwenscommissie daarom in de kerkenraden van de wijkgemeente Ichthus en de Protestantse wijkgemeente Noordwijk mondeling verslag van haar werkwijze en bevindingen. Wellicht doet de commissie in deze vergadering aanbevelingen om de kerkelijke organisatie - nog - beter op orde te krijgen. De kerkenraden doen hiervoor een uitnodiging uitgaan naar de vertrouwenscommissie.